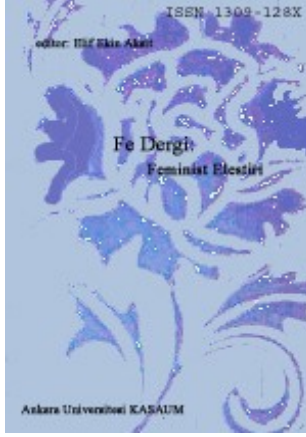

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 4, Sayı 1
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

**Dikmen Vadisi Gecekondu Bölgesindeki Kadınların
Gündelik Yaşamındaki Değişim Nelere Bağlı?**

M. Tuğba Kaya

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 15 Haziran 2012

Bu makaleyi alıntılar için: M. Tuğba Kaya, "Dikmen Vadisi Gecekondu Bölgesindeki Kadınların Gündelik Yaşamındaki Değişim Nelere Bağlı?," *Fe Dergi* 4, sayı 1 (2012), 102-111.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/7_9.html

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Dikmen Vadisi Gecekondu Bölgesindeki Kadınların Gündelik Yaşamındaki Değişim Nelere Bağlı?

M. Tuğba Kaya*

Ankara Yukarı Dikmen’de, üst-orta sınıf seçkinlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan alışveriş merkezi ve plazalarla çevrili bir gecekondu bölgesi vardır. Bu bölgenin büyük getirim değerini kullanmak için “her türlü yöntemle” ele geçirmeye çalışanlar ile buna karşı beş yıldır farklı dayanışma ve mücadele yöntemleri geliştiren, direnme hatları oluşturan gecekondu sakinleri arasında çok boyutlu bir kavga sürmektedir. Yazıda, bu bölgede geçirilen zamanda yapılan gözlemler ile dokuz kadın ile yapılan “derinlemesine görüşme” sonucunda semt sakini kadınların sosyoekonomik durumlarının yanı sıra esasen, ağırlıklı son beş yılda gecekondu yıkımlarına karşı çıkan kadınların gündelik yaşam koşullarının ne şekilde etkilenip değiştiğine odaklanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gündelik yaşam, kadınlar, gecekondu, değişim, dayanışma.

What is the change in the lives of women in Dikmen shanty settlement area dependent upon?

In Ankara, Upper Dikmen, there is a shanty settlement area surrounded by shopping malls and plazas to meet the needs of upper-middle class elites. A multi-front war is being fought between those who want to seize it through "all kinds of methods" to make use of the great revenue yielding potential of the area, and residents who have developed different cooperation and struggle methods as well as resistance lines for the last five years. This article focuses on how the daily life circumstances and socio-economic status were influenced and changed of the women who oppose the demolition of their houses mainly in the last five years, using the results of observation of the area and in-depth interviews conducted with nine women residents.

Keywords: Daily life, women, shanty, change, cooperation

Giriş

Bir kadın olarak yazı yazabilmemdeki en önemli etken, yaşamın önüne çıkardığı onlarca zorluk içinde, yorucu ve sıkıcı rutinlerden kurtulma isteğiyle, karşılaştığım insanlar, mekânlar ve biraz da cesaret olmuştur.

Benim için, susmak ya da konuşmak yerine yazmak, daha anlaşılır olmak kaygısıyla, duygu karmaşamla baş edebilmem, düşüncelerimi içtenlikle kâğıda dökülebilmem için de hayat karşısında temkinli davranmak yerine onu deneyimle biçimlendirme, görmezden gelinen boşlukları yakalayabilme, biraz kişisel olandan, sözcüklerin heceleri kadar yalnız kalmamak kaygısıyla, karmaşaya yapılan bir yolculuk gibidir. Belirleyici olan, konuları seçerken hayata, insana değmesidir.

Bu minvalde, kadınların yaşam öykülerini kayıt altına almak, deneyimlerini paylaşmak, görünür kılmak gibi iddialı bir amaca birazcık da olsa katkıda bulunmak, İlyasoğlu’nun belirttiği gibi¹, “kadın gerçekliğiyle teması arttıran sözlü tarih çalışmalarının amacı olan, sessiz çoğunlukların, sesini duyuramayan azınlıkların, sesleri örtülenlerin, dışarıda bırakılanların, sesini duyurmanın araçlarına ve gücüne sahip olmayanların sesini duyurmak” düşüncesi düşüncesi ile yola çıktım.

Bu bağlamda, “romantik bir hevesle” kadının gecekondu yaşamını kutsayan ya da kınayan bir çalışma yapmak yerine, mekânın farklı boyutlarını anlatabilmek ve buralardaki gündelik hayatın dokusunu bir nebze aktarabilmek düşüncesiyle bu çalışmaya niyetlendim. Genellemelerden kaçınarak, kendi gerçeklikleri içinden bakmaya çalışarak kadınların deneyimlerini aktarmak, onların bilgisini merkeze almak benim için önemliydi. Çünkü Türkiye’de gecekonduya yaşayan kadınlar, dinin, hurafelerin, erkek kültürünün etkisinde savrulan yapraklar değildir. Onlar da, aynı araştırmacı gibi yaşadıklarına bazen susarak, bazen direnerek, bazen de yaşantılarını değiştirerek tepki vermektedirler. Kategoriler içinden değil de ancak onların somut gerçeklikleri içinden bakarak, yaşam deneyimlerinin bilgisine varılabilir²

Çalışma kapsamında yapılan araştırma, çeşitli aralıklar ile bazen haftada beş gün Dikmen Vadisi’nde gecekondu bölgesinde geçirilen zamanda yapılan gözlemler ile dokuz kadın ile yapılan “derinlemesine görüşme” sonucunda semt sakini kadınların sosyoekonomik durumlarının yanı sıra esasen, ağırlıklı son beş yılda

*Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Doktora.

gecekondu yıkımlarına karşı çıkan kadınların gündelik yaşam koşullarının ne şekilde etkilenip değiştiğine odaklanmıştır.

Bu durumda, “Vadi’de yaşayan kadınlar için mahallenin anlamı ne?”, “Barınma hakkı bürosunda kendilerini rahat konumlandırıyorlar mı?” “Barınma hakkında yola çıkarak kendilerinin ev içindeki haklarının ne kadar farkındalar?” gibi sorulara cevap aranmıştır.

Burada özellikle kadınların bireysel faaliyetleri değil, de Certeau’nun yoğunlaştığı gibi³ yaşam pratikleri üzerinden bireyler arası ilişkiler (dayanışma vs) mahalle hayatı, hayatta kalma taktikleri⁴ yol gösterici olacaktır:

Strateji güçler arasındaki ilişkilerin ancak bir istek ya da erk öznesinin (işletme, ordu, kent, bilimsel kurum) yaıtılabilir olduğu anda gerçekleştirilebileceği oyun ya da hesaplaşmadır (ya da manipülasyondur). Strateji, bir mülkiyet olarak çerçevesi çizilebilecek bir mekanın varlığını önkabul olarak benimser. Bu mekan, hedeflerden ya da tehditlerden (müşteriler ya da rakipler, düşmanlar, kent dışındaki taşra bölgesi vb.) oluşan dışarıdakiler kümesiyle kurmuş olduğu ilişkileri yönlendirilebileceği bir üstür...Taktikse mekan olarak sadece ötekini mekanını kullanır. Bu nedenle yabancı bir gücün yasalarıyla düzenlenmiş haliyle kendisine dayatılan alanda oyununu kurmak zorundadır. Stratejiler iktidar mevkilerinin kontrolü altında hesaplanabilir, rasyonelleştirilmiş ve yönlendirilebilir işlemlerdir. Stratejiler kendi alanlarının sınırlarını diğerlerinden ayırma kavgası verirler. Taktiklerin kendilerine ait yerleri yoktur, özneli ayrıcalıksızdır ve başkalarına ait toprakları kullanırlar. Taktikler güçsüz olanın olayları fırsatlara dönüştürmesini, güçlüden yararlanmasını ve günlük pratiğe siyasal bir boyut katmasını sağlayan dâhice yollardır.

Bu bağlamda mahalle pratiği, kadınlar için dayanışma ile yoklukların aşıldığı, akrabaların bir arada bulunduğu, kendi toprağında olma duygusunun yaşanabildiği kente tutunabilmenin, kentte var olabilmenin bir yolu olmaktadır.

Tekeli’ye göre⁵, toplumsal hayatta var olan eşitsizliklerin devam etmesinin yollarından biri de gündelik yaşamın biz farkında olmadan sıradanlaştırılması ve katlanılır hale gelmesidir:

Aslında gündelik yaşam bir siyasal hareketin geliştirilmesi bakımından da çok yararlı bir eleştiri çerçevesi oluşturabilir. Gündelik yaşam üzerinden giderek, yaşamın sıkıcı hale gelmesi, insanların şeyleşmesi, kendisini gerçekleştirme olanaklarının tıkanması üzerinden giderek, güçlü bir eleştiri geliştirilebilir. Kuşkusuz insanın doğrudan yaşam deneyi hakkında yapılacak olan bu tür kritikler çok etkili olabilecektir. Bu eleştiri söylemi dıştan yapılan değerlendirmelerle geliştirilebileceği gibi, gündelik yaşam pratikleri içinde keşfedilecek gizli direnişlere dayanarak da kurulabilecektir.

Bir başka araştırma ödevi vesilesiyle Şubat ayında gittiğim Dikmen Vadisi’nde tanıştığım kadınların çoğuyla uzun uzun görüşme, bir kısmıyla da ortak işler yaparken gözlem yapma fırsatım oldu. Bu bağlamda Dikmen Vadisi’nde uzun yıllardır yerleşik olan dördü temizlik işinde çalışan, beşi ev kadını, dokuz anneye görüşme yaptım. Bu annelerden üçünün 17-20 yaş arası kızları, birisinin de 30’lu yaşlarda, çalışan, birlikte yaşadığı iki kızı var. Anne-kız görüşmeleri yaparak aradaki “kuşak farkı”nı da anlamaya çalıştım.

Bu yazının temelini oluşturan gözlemler ise yaklaşık 10 aylık bir sürece yayılan, katıldığım ve gerçekleştirdiğim birçok diğer pratik faaliyetten ötürü haftada birkaç gün bölgede geçirilen zamanlarda yapılmıştır.⁶

Yukarı Dikmen Vadisi’ndeki Kadınlar

Önce bu bölgenin özel niteliğini vurgulamak gerekir: Yukarı Dikmen, üst-orta sınıf seçkinlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan alışveriş merkezi ve plazalarla sırt sırta gelmiş adeta sınıfsal farklılıkların mekânsal sınırlarının çizildiği bir bölgedir.

Bu çizimin tam ortasında sıkışık kalan gecekondu bölgesinin büyük getirim değerini kullanmak için “her türlü yöntemle” ele geçirmeye çalışanlar ile buna karşı beş yıldır farklı dayanışma ve mücadele yöntemleri geliştiren, gündelik hayatla kesişen direnme hatları oluşturanlar arasında çok boyutlu bir kavga sürmüştür. İşte bu yazıya konu kadınlar, Ankara’nın Oran semtinin lüks apartmanlarıyla kuşatılmış bölgesinde olmasıyla kentin

içinde, yalnız ve terk edilmişliğiyle de bir o kadar dışında kalmış, kent ile bütünleşmemiş bu gecekondu bölgesinde süren kavganın öznesi konumunda olan kadınlardır.

Kümbetoğlu'na göre⁷, gecekondu kadınının oturduğu konutlar; tek katlı, çoğu tek odalı, bahçeli, ağaçlı, eklentili, briket, kerpiç, tuğla vb. malzemeden yapılmış; köy özelliğini yansıtan kentsel alt yapı hizmetleri yetersiz bölgelerdedir. Gecekonduya yaşayan kadınların yaşam alanlarını evi, sokağı mahallesi olarak açıklamak ilk bakışta bu bölgelerde kadınların dışarıya kapalı, çekingen, içedönük, mahremiyete önem veren özellikleri ile çelişkili gibi gözükmektedir. Fakat yaptığı araştırmaların sonucunda gecekonducuların yabancıların buraya erişebilmesi bakımından daha geçirgen, konut dışı mahremiyetin görece daha az olduğunu saptamış, üst gelir gruplarının yer aldığı bölgelerde ise yabancıların erişebilmesini engelleyen birçok düzenek (bekçi kulübeleri, diyafonlar, bahçe duvarları, site girişleri gibi) olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca gecekonduya yaşayan yoksul kadın için burada barınmanın getirdiği bir dizi kolaylık da bulunmaktadır. Evinin önünde kışlık yiyeceğini sağlamak gibi gelir getirecek işler yapma olanağı bulur. Kentte bulamadıkları sosyal destekleri kendi aralarında yaratan gecekondu kadınları konutları kadar yakın çevrelerini ve komşuluk ilişkilerini de kullanarak yaşamaktadırlar. Mayol⁸, bu bağı mahalle kavramından yola çıkarak şöyle anlatır:

Mahalle toplumsal bir varlık olarak ötekiyle kurulan özel bir muameleyi gerektiren bir ilişkinin uzamıdır. İnsanın evinden çıkması sokakta yürümesi anında keyfi olmayan kültürel bir eylem ortaya koymasındır. İkamet edeni kendinden önce de varolan bir toplumsal işaretler ağına (komşuluk, yerlerin görünümü vb) sokar. Giriş çıkış içerisi dışarıyı arasındaki bağ diğer bağlarla (ev iş bilinen bilinmeyen, sıcak, soğuk, nemli hava, kuru hava etkenlik, edilgenlik, eril, dişil...) kesişir. Bu bağ her zaman, kişinin kendisi ile fiziksel ve toplumsal dünya arasındaki bağıdır.

Dikmen Vadisi'nde kadınlar açısından komşularının varlığının birbirlerine güven verdiği gözlenmiştir. Kapı önünde yapılan ekmekler, bazlamalar, yufkalar birçok aile tarafından paylaşılır. Bu evlerde gözyaşı çoktur. Sıkıntılar ortaklaşır. Konservesini yapar, makarnasını keser. Nazlı'nın anlatımı da bu gözlemimi desteklemektedir:

Benim için komşuluk çok önemli. Burası bizim için daha iyi buradaki herkesten memnunum tanıdığım tanımadığım herkesi bir şekilde biliyoruz. Alışmışız dışarıda da işimizi yapıyoruz içerde de yapıyoruz. Komşularımızın sesi gelince kendimizi güvenli hissediyoruz. Bir tane ebe var burada kimsesiz bize gelir çokca. Bunu bırakıp nasıl giderim. Üç tane torunu var baba çalışmıyor annenin kucağında bebek onlar benden daha kötü nereye gitsinler nasıl gitsinler apartmana çıkacak paraları yok ki. Benim yan komşum akrabam falan değil ama inanır mısın her gece bunları düşünüyorum mağdur olacak rezil olacak diye uykularım kaçıyor. Ben çok çektiğim için nasıl olduğunu biliyorum. Desteğimi elimden geldiğince veriyorum.

Fadime (45) hizmetli olarak çalışıyor. Önceden sigortasız, geçici işlerde çalışmış işten çıkarılmış. Fadime şöyle diyor,

1985'te kirada, gecekonduya otuyorduk. Akrabalarımız dedi ki, Dikmen deresinde insanlar ev yapıyor biz de eşimle karar verdik zaten bir göz odada otuyorduk en iyisi kira vermeyelim o parayla ev yapalım dedik. Ablam da burada ev yapmışlardı çocuklarım küçüktü. Eşim Ankara dışında çalışıyordu. Cesaret edemedim önce. Sonra eşime söyledim bileziklerimi sattım. Akrabalarımızın yardımıyla eşim izine geldiği zamanlarda evi yaptık. Komşularımızla aramız iyiydi. Yazın dışarıda sofralarımızı kurar sohbet ederdik. Sıkıntılarım çoktu. Ama en azından kendi evimizdi. Tanımadığımız insanlarla, komşularımızla tanıştık. Eşim engel olmasına rağmen aşağıdaki toplantılara gitmeye çalıştım. Çocuklarımızı burada büyüttük, acı tatlı bir sürü şey yaşadık. Cesaret geldi bana özgüvenin ne demek olduğunu öğrendim.

Dandekar,⁹ tüm bu faktörlerin kadınların toplumsal cinsiyete dayalı güç ilişkilerini önemli ölçüde etkilediğine vurgu yapan feminist çalışmalardan söz etmektedir. Barınak edinme veya barınmanın idaresini ve çevresini yeniden şekillendirme mücadelesi, kadınların bilinçlenmeleri, özgüven ve beceri kazanmaları ve böylece güçlenmeleri için bir araç olmaktadır.

Dikmen Vadisi'nde daha önce "mahallesi dışındakileri bilmeyen" yaşadıkları kentte ve dünyada neler olup bittiğini takip etmeyen, ya da televizyonda izledikleri ile sınırlı bir hayat sürdüren Dikmen Vadisi'ndeki kadınlar, zorla gelen yıkımlarla birlikte geçen altı yıllık sürede devletin kolluk kuvvetleriyle karşı karşıya gelmişler, bununla beraber devlet algıları, güvenlik algıları, gündelik hayatları değişmiştir.

Kadınların evlerin yıkılmasına karşı mücadele etmelerinde ön plana çıkmalarının önemli bir sebebi bu evleri çok zor şartlar altında çoğu zaman tek başlarına bazen de kocaları ile birlikte yapmış olmalarıdır.

Ayşe (55) bunu şöyle anlatıyor:

Kadın olarak zaten mücadelemiz evlendikten sonra başlıyor. Ben çok zor işlerde çalıştım. 6 kez ameliyat oldum. Eşim kapıcılık yapıyordu, zoraki emekli oldu. 600 lira maaşla nasıl geçinelim? Zorlukla bu evi yaptık. Hafta içi çalışıp hafta sonu iki vesait gelip sırtıma tahtaları sarıp ev yapmak o kadar kolay değil ki. Elimle çimentoyu kardım, bin tane tuğlayı kucakladım. Benim için bu evde barınmak çok önemli.

Nazlı (48) gecekondularını yapma sürecini şöyle anlatmıştır:

22 senedir bu evde oturuyorum. Biz Malatya'dan göç ettik geldik. 22 yaşındaydım o zaman. Buraya geldiğimde hiçbir yer bilmiyordum, dilini bile konuşmıyordum, Kürtçe konuşuyordum. Burada akrabalarım ev yapmıştı, haber aldık ben de yaptım girdim içine. Kaynım oturuyordu. 'Yan yana oturalım, beraber olalım' dedim. Eşim yeni askerden gelmişti. Bir sürü borcumuz vardı onları ödeyemedim. Eşimin işi yoktu çünkü. Oğlum kızım kucağımdaydı. Çok aç kaldık, 10 gün ekme yemedik. Bakkala gittim. Ekme vermedi. Kaynıma gittim istedim onlarda da yok. O gece soba önünde çocuğumla aç yattık, çok çektim burada. Yoksulluk için burada kaldık yoktu bir şeyimiz. İhtiyacım olmasa burada ev yapıp içinde oturur muydum? Bu çileyi çeker miydim? Şuradan ta tepeden buraya çocuk sırtımda biri karnımda biri sırtımda kum taşıdım. Enkaz parası 900 lira zor ödedim, binaların merdivenlerini yıkıyordum, temizliğe evlere gidiyordum halada aynı işlerde çalışıyorum. Çocukları evde bırakıp gidiyordum, akşam geliyordum bakıyordum koyduğum yerde duruyordu. Allahtan çocuklarım çok akıllıydı. Elin halılarını silmedim mi? Yatağını, yününü çırpmadım mı? Polis karakolundan Oran sitelerine kadar bir sor hele hangisinin evine temizliğe gitmemişim. Bu çocukları büyütme için ikisi de okusun diye çok uğraştım. Kız 16 yaşındaydı lise bitti. Çok güzel okuyordu. Üniversite sınavına girdi hukuk fakültesini kazandı ama gönderemedim okutamadım. Bursa hukuku kazandı. Gönderemedim. Dışarıda nasıl okutayım hem oğlanı hem kızı? Evimi korumak istiyordum kimseye vermeyecektim.

Kendilerini ifade etmenin yolu olarak sokağa çıkan, bir yandan yoksullukla, kışın soğukla, hastalıkla mücadele ederken bir yandan da ulaşım, elektrik, su için belediye önünde eylemler yapan bu kadınlar, sadece evlerini savunmamışlar aynı zamanda hayatlarını başkalaştırmışlardır.

Yıkımlara karşı yaklaşık altı yıldır evlerini savunan vadideki kadınlar ki evde en çok vakit geçiren onlardır, tehdidi en yakıcı olarak hisseden kesimdir. Kümbetoğlu'na göre, gecekondunun en uzun süreli kullanıcıları kadınlardır; yaşamları evlerine bağlıdır. Orjin kültürleri (kırsal) düşünüldüğünde, ekonomik mekânları değişmiş, tarla, ev ve köyündeki komşularına yayılmış, sosyal mekânları sokak ve mahalle sınırları içinde daralmıştır. Kaba hatlarla çizilmiş profili ile bu kadınlar işsiz, tahsilsiz, çok çocuklu, bağımlı nüfus grubudurlar.

Bu kadınların çoğu, Ankara'ya Anadolu'dan göç etmişler, küçük yaşta evlenip Dikmen bölgesinde iki, üç çocuk sahibi olmuşlar, okuma yazmayı kendi çabalarıyla kurslara giderek öğrenmişlerdir.

Barınma Hakkı Bürosu

Kadınlardaki değişimin anlaşılması için Barınma Hakkı Bürosu ve bu büroda sürdürdükleri çalışmalar önemlidir.¹⁰

Barınma Hakkı Bürosu'ndaki çalışmam boyunca, cumartesi akşamları 19:00'da toplanıp 21:00'a kadar süren toplantılara katıldım. Toplantılarda kadınların, kışın soğuğu, akşamın karanlığında, dar, ışsız, çamurlu yollardan geçerek, ellerinde sopalarla köpeklerden korunarak, yanlarında kocaları olmadan kayınvalideden, kayınpederden, kocadan güçlükle izin alarak, toplantılara aksatmadan geldiklerini gözledim, öğrendim.

Alan çalışması boyunca gördüğüm, Barınma Hakkı Bürosu düzenli olarak hafta sonları da dâhil olmak üzere her gün açık tutuluyor. Mahallenin ortasındaki bu küçücük prefabrik yapı kadınların gözünde evlerinden ve kentin diğer alanlarından bambaşka bir mekândır.

Sultan bu konuda şunları söylüyor:

Büro mahalleyi birleştiren, bizi bir arada tutan bir çatı bizim için. Büroda çalışan insanlar bizim için çok önemli, gıptayla bakıyorum çünkü çoğu zaman aç susuz orada kalmışlardır. Mahalleli sürekli gelirse de onlar hep orada biliyoruz ki büro açık işler yürüyor. Kadınlar rahatça gidip gelebiliyor. Büronun kapısını her gün açık tutmayı başarıyorlar. Yaz kış kilitli kalmıyor hiçbir zaman, barınma bürosunun tatili yok.

Büronun hemen yanında hafta sonları üniversite öğrencileri tarafından gönüllü olarak çocuklara ve gençlere yönelik okula destek kurslarının verildiği aynı zamanda cumartesi günleri elli-altmış kişilik halk toplantılarının yapıldığı bir eğitim atölyesi var. Düzenli olarak temizlenen mutfağı olan, badana boyasının tamirat işlerinin mahalle sakinleri tarafından yapıldığı, kışın soba üzerinde yemeklerin piştiği, ortak sofraların kurulduğu, sıcak, samimi bir ortamda sosyal ihtiyaçların giderildiği, sohbetlerin olduğu bir yer burası.

Özge büronun kendisi için taşıdığı anlamı şu şekilde ifade ediyor:

Altı yıl önce bu mücadele başladığında ben ortaokula gidiyordum. Şimdi 18 yaşındayım. Eylemlere sadece katılıyorduk, ama kimseyi tanımıyorduk, biraz çekiniyordum. Bu yaz okulu sürecinde daha çok barınma hakkı bürosuna inmeye başladık. Büro benim için çok simgesel. Mücadelenin başladığı yer. Orası benim evim gibi oldu. Orada ağbilerle ablalarla sohbet edebiliyoruz daha çok insan tanımaya başladım. Güven veriyor bana bürodaki insanlar Tabii büroya giderken babamla çatışma yaşıyorum. Kız olduğum için son olaylardan da korktukları için çatışıyoruz. Ama yine de gidiyoruz.

Dikmen Vadisindeki kadınların değişiminde yaşadıkları mekânın büyük bir etkisi var. Burada mekân derken temel ihtiyaçlarını karşıladıkları ve onların ısrarla vurguladıkları “barınma” amacıyla buldukları kimi tek göz odalı, kimi iki odalı evler ile geniş bir “ev” olarak gördükleri mahalle mekânı kastedilmektedir.

Pierre Mayol¹¹, “Gündelik Hayatın Keşfi” adlı kitapta ev ile mahalle mekânının iç içeliğini özellikle vurgulamıştır:

Konutun kavranışı bir içeri ile bağlı olduğu kentsel uzamın (bir dışarı) kavranışı arasında bir ilişki vardır. Mahalle içeri ve dışarı arasındaki varoluşsal (kişisel düzeyde) ve sosyal (kullanıcılar grubu düzeyinde) bir diyalektiğin ara yoludur. Mahalleye konutun genişlemiş hali diyebiliriz; kullanıcı için konutundan başlayarak açılmış bir güzergâhlar toplamı olarak özetlenebilir. Mahalle ve konut arasında biçimsel bir benzerlik vardır. Zira ikisi de ne istersek yapabileceğimiz yegane boş yerlerdir. Somut düzenlemeler içinde kalan –bir dairenin duvarları, sokakların cepheleri boş uzam yüzünden insanın kendi iç mekânını düzenleme eylemiyle birleşir. Ve bu iki eylem kentsel uzam içindeki gündelik hayatın aynı derecede kurucusudur. Birini ya da diğerini çıkarıp almak bu hayatın mümkün olabilme koşullarını yıkmaktır. O halde, bir kullanıcının pratiği için mahallenin kurucu yapısı gibi görünen kamusal özel sınırı sadece bir ayırım değildir. Aynı zamanda birleştiren bir ayırım da oluşturur. Kamusal ve özel birlikte var olsalar da birbiri dışında iki öge gibi kendilerine hak verilmemiş değildir. Üstelik mahallede biri olmadan diğeri anlamsız olacağı için ikisi birbirine sürekli bağlıdır.

Bu bakış görüşmelerde de sıklıkla dile getirilmiştir. Sultan, “Mahallenin olmadığı bir yerde benim için ev bir şey ifade etmiyor. Ev ne kadar özelse benim için mahallede o kadar özel bir yer. Hepimiz mağdur yoksul insanlarız. Kendi mahalleimde hep aynı çevrenin insanıydık. Köylü akraba bir aradaydık” derken Gülhan ise, “Mahalle daha öncede belirttiğim gibi büyük ve güçlü bir aile demek benim için, acıyı bal eylediğimiz yer” diyor.

Mahalle neredeyse tanımlı gereği toplumsal çevreyi yönetme yetkisidir. Çünkü kullanıcı için kendisinin içinde az çok sayıldığını bildiği kentsel uzamın bilindik bir parçasıdır. Dolayısıyla

mahalle az çok genel kamusal uzamın, bu uzamın günlük pratik kullanımından dolayı özgülüşmüş bir uzamın yavaş yavaş içine nüfuz ettiği bir parçası olarak kavranabilir¹².

Alışılmış kullanımından dolayı mahalle kamusal uzamın ilerleyici özelleştirmesi olarak düşünülebilir. İşlevi en mahrem olanla (konutun kişisel uzamı) en bilinmeyen (kentin bütünü ya da hatta daha yayarsak dünyanın geri kalanı) arasındaki süreklilikte kopmayı sağlamak olan pratik bir düzendir.

Yıkım tehdidi altındaki bu bölgede yaşıyor olmak başlı başına bir tanımlamayı, algıyı da beraberinde getirir. Bu kesimler kendilerinin kanunlara aykırı davranan, işgalci ve hatta terörist olarak tanımlanmalarının sıkıntılarını yaşamaktadır. Belediye Başkanı Vadide yaşayan mücadele eden halkı sade vatandaş olarak değil ayrı ayrı “örgüt üyesi”, “terörist”, “işgalci” olarak tanımlamıştır.

Bu süreçte mahalleli kadınlar özellikle 1 Şubat'ta gelen yıkım girişimi sonrasında “devlet tarafından ikinci sınıf vatandaş olarak görülüp aşağılandıklarını” içinde olduklarını ifade etmişlerdir.¹³

Sultan'ın(39) anlatımları:

“Evlerimiz için çalışmaya başladığımızda önceleri akrabaların, çevrenin baskısı oluyordu. Kayınpederim benim eylemlere katılmama çok kızardı mesela. Allah'tan eşim çok anlayışlıydı onun baskısı olmadı, destekledi, gidemezsin diye bir dayatması olmadı. Bu dönemde eski durgun içe kapalı Sultan gitti her şeye yetişmeye çalışan bir Sultan geldi. Barınma meselesiyle birlikte aslında kadınlar kendi insanlıklarını fark ettiler. Kendi kabuklarını kırdılar. İlk zamanlar bildiri dağıtmaya çıktığımızda tepkiler alıyorduk. Birçok insan ‘bu saatte ne işin var senin sokaklarda’ derdi. Bir Arif Amcamız vardı, ben her bildiri götürdüğümde bana kızardı. ‘Yeter kızım sen bu adamlarla baş edemezsin, bunlar farklı insanlar, boşuna çabalıyorsun’ derdi Ben de buna karşılık ‘Arif amca belki senin sırtını dayayacağın bir yerin varır ama benim sırtımı dayayacak hiç kimsem yok. O yüzden ben mücadelenin en önünde olmak zorundayım’ derdim. Ben gittiğim her yerde otobüste, hastanede, ev toplantılarında, Ankara'nın göbeğinde Çankaya'nın ortasında böyle şeylerin yaşandığını bilsinler istiyordum. ‘Ben madem işgalciyim, çapulcuym ben neden oraya bağladın, elektriğimi verdin, suyumı verdin, vergimi ödedim’ diye anlatıyordum.”

Dikmen vadili kadınlar eylemler, konferanslar, paneller, piknik gibi etkinliklerle şehrin önceden dokunamadıkları mekânlarına gitmekte kendilerini yeniden keşfetmektedir.

Bu noktada mahalle mekânından da dışarıya taşan şehrin başka başka mekânları kadınlar için yeni kamusal alanlar olarak tanımlanabilmektedir. Onlar için özel tutulmuş otobüslerle topluca Kızılay'a bir panele gitmek, orada psikologları, avukatları, gazetecileri, sosyal hizmet uzmanlarını dinleyerek o zamana kadar duymadıkları bilgilere erişebilmek, başka türlü bir varoluştur.

Kadınların yaşadıkları evin ve mahallenin kendi öznelliklerini kurarken çok önemli bir etkisi vardır. Yıkım ve yıkıma karşı direnme süreci, onlara ev kadını, anne ya da bir çalışan olarak işinden evine evinde işine giden, akrabalık ilişkileri dışına çıkmamış kadın olmanın ötesinde farklı anlamlar katmıştır.

Fadime (49) diyor ki,

Daha önce kendi başıma bir karar veremiyordum, kocam tarafından sözlerim çürütülüyor. Benim fikrime saygı duymuyordu. Sokakta tüm haklar kazanılır, biz bu bilinçteyiz, gözümüz açıldı bizim, tam tanımı bu bence.

Filiz (38), bu mücadelenin kendi ve ailesi ile ilişkilerine etkisini şöyle anlatıyor:

Beni bu mücadele değiştirdi. Daha azimli, geleceğe daha farklı bakıyorum. Evlenmeden önce Sultanla mahalleyi alt üst ediyorduk her yere girip çıkıyordum. Ne zaman ki bu adamla evlendim bitti. Çok kıskanç, toplantılara eylemlere gitmeme izin vermedi, ailem de destek olmuyor. Tutucu insanlar, kocandır seni sevdiği için yapıyor diyorlar. Ama ben sonunda kavga ede ede, evimize sahip çıkmak için gittim.

Direnme deneyimi, “kahramanlık”, lider olma, toplulukta rahatça konuşabilme, söz sahibi olma kadın aklının öne çıktığı kamusal alanı etkin bir şekilde kullanabilme bu anlamlardan bazılarıdır.

Çoğunluğu sadece ilkokul mezunu olan vadideki insanlar barınma hakkı ne demek bilmezken gerek hukuksal boyutunu gerek sosyolojik ve psikolojik boyutunu öğrenerek bilgilendiler ve belediyeye karşı yasal bir süreç başlattılar. Bu bağlamda kadınlar da inisiyatif sahibi ve kendi yaşam alanlarında söz sahibi olabildiler, irade geliştirebildiler.

Savran-Acar¹⁴, özel alana hapsolmuş kadınları pasif kurbanlar olarak karşı çıkarak gösteren yaklaşımlara pek çok feminist yazarın, kadınların özel alan ya da hane içi sayılabilecek mekânlarda çeşitli dayanışma ağları oluşturduklarını ve bunlardan güç aldıklarını, erkek merkezli bir bakışla kamusal olarak görülemeyecek çeşitli ilişkiler temelinde kendi kamusalıklarını kurduklarını ve bunlardan güç aldıklarını, patriarkal baskı altında birtakım hayatta kalma stratejileri geliştirdiklerini belirtir. Pratik ihtiyaçların stratejik ihtiyaçlara doğru evrilmesinin kadınların ayakta ya da hayatta kalma stratejilerine politik bir anlam kattığını vurgular. Ona göre, kadınların yerel politikada kurdukları enformel ağlar ki bunlar genellikle pratik ihtiyaçlardan kaynaklanır. Hem onların kamusal alana girmelerini ya da kendilerine yani kamusallık biçimleri yaratabilmelerini sağlar, hem de özel alanın politikleştirilmesinin önünü açar: bu ağlar sayesinde mahremiyet bir ölçüde kırılır. Kadınların kurdukları ağlar, basitçe bir arada olmayı aşan bir kamusallık oluşturma potansiyelini her zaman taşır. Mahalleye, ailelere, kadınlara ilişkin sorunların tartışılması ve talepler üretilmesi bu kamusalığın kurulmaya başladığını ifadesidir.

Vadide yaşayan çoğu ev kadını bu süreçte evden dışarı çıkma kararı alarak önemli bir değişim göstermişlerdir. Bu bağlamda kadınlar kentin yöneticilerinin güç stratejilerine karşı dayanışma temelli çeşitli taktikler geliştirdiklerini söyleyebiliriz.

Bu noktada altı yıldır mahalle temsilcisi olan ve çalışmalara katılan Gülhan (30) gözlemlerini şöyle aktarıyor:

Kadınlar geliştirdi bence; kendi kabuklarından çıktılar. Bir kadın toplantısında bir ablam şöyle demişti, “televizyonda çıkan eylemci öğrencileri ya da diğer eylemcileri devlet düşmanı olarak görüyordum şimdi anlıyorum ki onlar bizim için sokaklardaymış” televizyonda haber ve tartışma programları dinlenmeye başlandı bir dönem ağırlıklı olarak, mahallede dağıtılan gazeteler okunmaya başlandı, gazeteyle beraber okuma alışkanlığı da gelişti. Kadın toplantıları yapıldı çocuklar o toplantılarda erkeklere bırakılıyordu. 8 Mart da vadi kadınları artık sokaklarda, 2007 olmalı tarihi yanlış hatırlamıyorsam, 8 Mart da kadınlarla beraber barınma bürosunda eğlence düzenlemiştik, sinevizyon gösterimi yapılmıştı, kadınlar pasta börek yapmışlardı halaylar çekildi. Tiyatro geldi mahalleye ve unutmadan bir tiyatro oyununu yazıp oynadı vadili kadınlar barınma mücadelesini anlatan kısa bir oyundu. Bütün bu gelişmeler özgüven kazandırdı, artık kadınlar sadece yemek yapan çocuğa bakan kişiler olmadıklarını en az onlarında erkekler kadar hakları olduklarını öğrendiler. Aslında bu mücadele onların yaşamlarına dokundu, dönüp sorguladılar yaşamlarını, onlar kadındı ve bence güçlerini fark ettiler.

Kadınlar arası dayanışmanın ve etkileşimin bir örneği de Güllü'dür. Yozgat'ın bir köyünden Vadi'de bir gecekondu evine gelin gelen, 29 yaşındaki Güllü, iki senedir, Çankaya Belediyesi'nde “süpürgeci”, temizlik işçisi olarak çalışıyor.

Geçim sıkıntısından eltisiyle aynı evde yaşayan Güllü şunları anlatıyor:

2001 den beri buradayım. Mücadele başladığında iki çocuğum vardı küçüklerdi. Aralarında birer yaş var. Küçük oldukları için ben hep evde onlarla ilgilenmek zorunda kalıyordum dışarı çıkamıyordum. Dışarıda mücadele için çalışan kadınlar vardı, onlar biz geç geliriz bize çay koy yemek yap derlerdi onlar da çocuklarını bana bırakırlardı. Onlara da ben bakardım. Dışarıda bir şey yapamıyordum belki ama onlara yardımcı olmak için yemeklerini çaylarını hazırlıyordum benim de elimden gelen bu oluyordu. Biraz büyüdüklerinde çocuklarla yürüyüşlere de gittim.

Türkan da bu dayanışmayı şöyle ifade ediyor:

“Yıkımlar gündemde iken, börek yapar büroya giderdik. Günlerce orada oturup gece erkekler gündüz de biz nöbetleşe beklerdik. Akşamları sesimizi duyurmak için tencere tava gürültü yapardık. Ondan sonra aşağı inerdik, lastik yakardık. Tenekelere vururduk. Işıkları yakıp

söndürürdük. Bir gece büromuz yakıldı. 70-80 hane komşular akrabalar hep beraber yaptık. Kışın cemler oluyor. Kurban bayramında lokma yapıp dağıtıyoruz. Ayda bir iki toplanıyoruz.

Bunlara ek olarak, mahalleli kadınların anlatımlarında açığa çıkan diğer bir husus da bu sürecin insanları birbirine kenetlediği, hiç tanımadıkları mezhepten kültürden insanlar ile akrabadan daha öte oldukları vurgusudur.

Özellikle, Cumartesi toplantısındaki izlenimler ve görüşmelerden farklı, etnik, siyasi, mezhepsel kimliğe sahip bireylerin ortaklaştığı anlaşılmaktadır. Dikmen halkının örgütlü eylemliliklerinde ön plana çıkan isimler, sosyalist ve sosyal demokrat kişilerdir. Ancak sözcü, temsilci konumundaki kişilerin bu siyasi çizgiye sahip olması, ortak hareketlilikte tek bir siyasal görüşün baskın olması sonucunu doğurmamıştır.

“İnançlı insanların mücadelelerinde en önde gittiğini” ifade eden Tarık, “Burada çoğunluk sosyal demokrattır. Ama biz siyasi görüşleri değil halkın hak alma mücadelesini ön plana çıkarmaya karar verdik. Kimsenin diline, dinine bakmıyoruz. Başta ‘bunlar komünist, Alevi’ diyenler oldu. Ancak ne yapmak istediğimiz görüldükçe dayanışma arttı” diyor. Türkan’ın da ifade ettiği gibi:

6 yıl önceye dönersem mahalle benim için dört beş evden ibaretti. Çünkü komşularım bana yakın olan evler hangisiyse ben onları biliyordum. Diğer mahallelerde neler oluyor? Kimler yaşıyor? Kısacası bilmiyordum. Yani ancak, hastan olur, cenazen olur o şekilde görüşmeler olurdu. Onun dışında pek aşağı mahalleyi bilmezdim. Hiç tanımadım. Ama altı yıllık barınma mücadelesiyle onları tanıdık. Zaten ben hep diyorum Melih Gökçek’in bize yaptığı bir iyilik varsa o da bizi kaynaştırmaktır. Hepimizi bir çatı altında topladı. Barınma diye herkes kendi evini savunuyordu. Ama aslında biz tek bir evi savunuyorduk. Barınma hakkı bürosunu o anlamda kurmuştuk. Hepimizin bir çatı altında kalacağı, toplanacağı bir yer olarak benimsedik orayı. Farklı kültürlerde insanlar var mahallede mezhep ayrımı olsun Kürt, Türk ayrımı olsun, bu tarz ayrımlar yok. Ben aleviyim diğer mahallelerdeki Alevileri tanı mıyordum cem evine gelmezlerdi. Fakat ne zaman ki bizim burada bir mücadelemiz başladı, ondan sonra cem evlerine de gelindi, toplantılarımıza, cenazemiz olduğu zaman, düğünümüz olduğu zaman gönül rahatlığıyla katılabiliyorlardı. Bizlerde öyleydik. Eskiden yolda bile, sokakta giderken bile birini gördüğümüzde merhaba demezdik. Ben şimdi sokakta yürürken merhaba demeden geçmediğim insan yok. Çünkü artık bütünüyle tanınıyoruz. Kızılay’da bile birbirimizi görsek sanki kendi aileden birini görmüşsün gibi oluyor. Öyle güzel bir bağ oldu ki bu mücadele çok güzel bir bağ.

Sonuç olarak Dikmen Vadisi kadınları son 6 yıllık süreçte, oturdukları konutların yıkılmasına karşı gösterdikleri dirençle, gündelik yaşamlarında ve kendilerinde bir dönüşüme uğramışlar, “kendi kamusalıklarını kurarak” dayanışma içinde kendi yaşam alanlarında söz sahibi olarak irade geliştirebilmişlerdir.

Görüştüğüm ve gözlemlediğim kadarıyla Dikmenli kadınların önemli bir bölümü, kendi inşa ettikleri, yıllardır yaşamlarını sürdürdükleri evlerini korumak, kalıcı kılmak için verdikleri mücadelede, mahalle ile varoluşsal bir bağ kurmuş bu bölgede yerleşik olmak dışında bir olasılığa ya da başka bir yerde, imarlı, tapulu konutlarda iskân edilmeleri gibi “çözüm önerilerine” karşı “katılmışlar”dır.

¹Aynur İlyasoğlu . “Kadınların Yaşam Tarihi Anlatılarına Kadın Çalışmaları Alanından Bir Bakış”, *Yerli Bir Feminizme Doğru* (ed.) Akgökçe Necla, İlyasoğlu Aynur (İstanbul: Sel Yayınları, 2001), 21.

²Necla Akgökçe, “Kültürel Prizmanın Işığında Farklılıklar”, *Yerli Bir Feminizme Doğru*, 71.

³Michel De Certeau, *Gündelik Hayatın Keşfi-I*, Lale Arslan Özcan (çev.), (Ankara: Dost, 2009).

⁴Certeau, “*Gündelik Hayatın Keşfi-I*, 110-116

⁵, “Tarih Yazımında Gündelik Yaşam Tarihçiliğinin Kavramsal Çerçevesi Nasıl Genişletilebilir?” (ed.) Zeynel Abidin Kızılyaprak, *Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme*, (İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 2000), 44.

⁶Örneğin, 4 Temmuz-5 Ağustos tarihleri arasında gecekondü bölgesinde yaşayan çocuklarla başlangıçta insani bir yaklaşım ile ortak vakit geçirirken, daha sonra daha planlı ve programlı olarak değişik alanlarda birlikte çalıştık. İlköğretim çocuklarına yaz okulu açtık. Hem benim için, hem de çocuklar için, deneyim biriktirdiğimiz günler oldu. Önce çocukların ilgisini çekebilecek eğitici faaliyetler düşündük. Seramik, resim, müzik, satranç derslerini düzenli olarak yaptık. Çocuklara kitap okuma sevgisi kazandırmanın yollarını onlarla birlikte aradık. Yazma ve okuma bir arada olursa öğrenme daha hızlı olur düşüncesiyle, programa yaratıcı yazma dersleri koyduk. Ders kapsamında deneme, anı, öykü türünde yazılar yazdık. Toplu gidilen etkinlikler sonrasında yaşadıklarını kâğıda döktüler. Bir pazar günü vadide fotoğraf atölyesi düzenledik. Koza visual ekibi fotoğraf gezisi öncesinde fotoğraf makinesini tanıttı. Dünyayı yeniden algılayabilecekleri düzlemde bakıp görmeyi, yaşadıkları mahalleye farklı gözle bakmayı denediler. Bütün gün süren gezinin sonunda çektikleri fotoğrafları birlikte izledik.

⁷Belkis Kümbetoğlu, “Gecekondü’da kadın ve yaşam alanları”, *Diğerlerinin Konut Sorunları*, (der) Emine Komut, (Ankara: TMMOB Yayınları, 1996) 90-96.

⁸Pierre Mayol, Giard Luce , Michel De Certeau , *Gündelik Hayatın Keşfi-II*, Çağrı Eroğlu, Erkan Ataçay (çev.), (Ankara: Dost, 2010), 31-36.

⁹Hamelata Dandekar, “**Kadın ve İskan**: Geçmişteki Düşünceler, Gelecekteki Yönelimler”, *Diğerlerinin Konut Sorunları*, (der.) Emine Komut, (Ankara: TMMOB Yayınları, 1996),33.

¹⁰“Barınma hakkı mücadelesinin sözcüsü” konumundaki Tarık Çalışkan (64) bu süreci şöyle anlatıyor; “Belediyenin yıkım kararına karşı ilk toplantılarımızı yörede bulunan Halkevleri Derneği İlker Şubesi’nde yaptık. Bu süreçte ilk bir araya gelen yöre sakinleri olarak tek tek evleri, sokakları dolaştık; bütün komşularımızı bilgilendirip, birlikte mücadele etmeye çağırdık; bildiriler dağıttık, anonslara çıktık; ardından örgütlenmemizin temelini oluşturan sokak temsilcilerini seçtik, bu temsilcilerin oluşturduğu meclisimiz ile kendi özgün demokratik karar mekanizmamızı kurduk. Bu süreçte Belediyeye yaptığımız bütün yazılı ve sözlü başvurularımız, yakınma ve önerilerimiz hep yanıtız kaldı. Belediyenin bir çözüm merci değil, sorunun kaynağı bir hasım taraf tutumu içinde olduğunu kısa sürede öğrendik. 15 Temmuz 2006 günü mücadelemizde ve örgütlenmemizde bir dönüm noktası oldu. O gün vadide bulunan boş bir gecekondüda Barınma Hakkı Büromuzu açtık. Belki düne kadar hiç ağzımıza almadığımız barınma hakkı artık hep birlikte bilince çıkardığımız vazgeçilmez bir hak ve mücadelemizin temel başlığı olmuştü. Belediye ve yüklenici firma, vadinin yakınında Yıldız semtinde bulunan lüks bir site içerisinde, sözleşmelerin imza işlemlerinin ve projeye ilgili sair çalışmaların yürütüldüğü bir büro açmıştı. Biz bu büroya yıkım bürosu adını verdik ve bu büroya karşı kendi merkezimi oluşturmak amacıyla Barınma Hakkı Bürosu’nu açtık. Onu imece usulü el birliği ile donattık, hatta bir ara yıkıldı yeniden yaptık. Hukuken bir tüzel kişiliğe sahip olmayan Barınma Hakkı Büromuz, bugün birçok resmi kurum tarafından tanınan, Ankara Valilik makamının dahi adına tebligat çıkardığı kurumsal bir merkez haline gelmiştir.”

¹¹Pierre Mayol , *Gündelik Hayatın Keşfi-II*,34-35.

¹²Pierre Mayol, *Gündelik Hayatın Keşfi-II*,33.

¹³Bu izlenimimizi destekleyen bir bilimsel çalışma da mevcuttur. Ankara Tabip Odası’nın bölgedeki yıkım tehdidinin Dikmen Vadisi halkı üzerindeki etkisine yönelik yaptığı araştırmada, yıkıma direnen mahalleli kitle iletişim araçları ile işgalci, terörist gibi hak etmediklerine inandıkları sıfatlarla kamuya teşhir edilmişlerdir. Oysa mahalleli için yıkıma direnmek bir meşru müdafaa ve barınma hakkına bir insan hakkı olarak sahip çıkmadır. Vadili yoksulun gözünde zengin olanın birinci sınıf vatandaş olduğu algısının keskinleştiği görülmüştür. A: “Şimdi ne bu yıkımlar yaşanır, ne de insan yıkımları yaşanır. Bizim devletimize karşı güvenimiz sarsıldı. Benim devletim, benim belediyem diyorduk, çünkü ben oy vererek insanları oraya getiriyordum. Ama benim değilmiş. Bunu 1 Şubattan sonra, bu yıkımlardan sonra anladık. Hiçbir yer bizim değilmiş.

B:“ Ben zengin değilsem, kocam trilyonlar kazanmıyorsa bu benim suçum değil ki. Biraz daha rahat yaşamak benim hakkım değil mi. İnsan ayırımı yapıyor. Bu çok onur kırıcı bir şey. Demokrasi, insan hakları deniliyor ama öyle değil. Biz bunları yaşadıkça, bunların içine girdikçe görüyoruz. Benim gelir seviyem düşüğe ben aşağılanmalı mıyım? Benim çocuklarım ezilmeli mi yani? Biz çabalıyoruz, yavan ekmeç yiyoruz. bir penyeyi üç milyona alıp onu senelerce giyiyoruz ki çocuklarımız daha iyi yaşasın, iyi yerlere gelsin, bu devlete, insanlığa hizmet etsinler. Hata mı yapıyoruz? Belediye olsun devlet olsun beni buraya yakıştıramıyor. İnsanın onuru zedeleniyor. Neden yakışmayayım buraya? Elbette ki burada oturmak isterim.

D: “ Şubat ayıydı, çok soğuktü, ister istemez ağzımızı gözümüzü kapattık. Hele gaz bombaları gelince daha berbat oldu, gözlerimiz yaşardı, daha kötü olduk. Televizyonda da izlendi, ağızlarımız kapalı durumda bizleri göstererek “orası ideolojik kurumdur terörist yatağıdır” diyerek tanıttılar bizi. Böyle ithamlarda bulundular ama biz böyleyiz işte, gördüğünüz gibi sıradan vatandaşlarız.”

¹⁴Gülnur Acar-Savran . *Beden Emek Tarih* (İstanbul: Kanat Kitap, 2004),100.

Kaynakça

Akgökçe Necla. “Kültürel Prizmanın Işığında Farklılıklar” (der) Akgökçe Necla ve İlyasoğlu Aynur, *Yerli Bir Feminizme Doğru*, (İstanbul: Sel, 2001) 71.

Ankara Tabip Odası, *Yıkım Tehdidinin Dikmen Vadisi Halkı Üzerindeki Ruhsal Etkileri: Kontrollü Bir Alan Çalışması* (Yayımlanmamış Rapor, Ankara, 2010)

İlyasoğlu, Aynur. “Kadınların Yaşam Tarihi Anlatılarına Kadın Çalışmaları Alanından Bir Bakış”, *Yerli Bir Feminizme Doğru* (der.) Akgökçe Necla ve İlyasoğlu Aynur (İstanbul: Sel Yayınları, 2001), 21.

Aslan, Şükrü. *1 Mayıs Mahallesi* (İstanbul: İletişim, 2004).

Bayraktar, Sevi. *Makbul Anneler, Müstakbel Vatandaşlar* (Ankara: Ayizi, 2011).

Bulut, Yılmaz, Nail. *Kent Yoksulluğu ve Gecekondu* (İstanbul: Beta,2009).

Dandekar, Hemalata. “**Kadın ve İskân:** Geçmişteki Düşünceler, Gelecekteki Yönelimler” *Diğerlerinin Konut Sorunları*, (der) Emine Komut, (Ankara: TMMOB Yayınları, 1996),33.

De Certeau, Michel. *Gündelik Hayatın Keşfi-I*, Lale Arslan Özcan (çev.), (Ankara: Dost, 2009).

Mayol Pierre, Luce Giard, De Certeau Michel. *Gündelik Hayatın Keşfi-II*, Çağrı Eroğlu ve Erkan Ataçay (çev.), (Ankara: Dost, 2010), 31-36.

Komut, Emine (ed.), *Diğerlerinin Konut Sorunları* (Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları,1996).

Kümbetoğlu Belkıs. “Gecekondu’da kadın ve yaşam alanları”, *Diğerlerinin Konut Sorunları*, (der.) Emine Komut, (Ankara: TMMOB Yayınları, 1996), 90-96.

Özbek, Meral (ed.). *Kamusal Alan* (İstanbul: Hil, 2004).

Savran-Acar, Gülnur. *Beden Emek Tarih* (İstanbul: Kanat Kitap, 2004),100.

Tekeli, İlhan, “Tarih Yazımında Gündelik Yaşam Tarihçiliğinin Kavramsal Çerçevesi Nasıl Genişletilebilir?” *Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme*, (ed.) Zeynel Abidin Kızılyaprak, (İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 2000), 44.